

LIETUVOS TEISMŲ POŽIŪRIS Į TARPTAUTINĘ VALSTYBĖS IMUNITETO TEISĘ

Julius Zaleskis

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros doktorantas
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės instituto narys
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 75
El. paštas: julius.zaleskis@gmail.com

Straipsnyje siekiama atskleisti Lietuvos teismų požiūrį į valstybės imuniteto doktriną kaip tarptautinės teisės sritį. Analizuojama, kokią vietą tarp valstybės imuniteto doktrinos šaltinių Lietuvoje užima tarptautinė teisė. Nagrinėjama, kiek Lietuvos teismų praktika valstybės imuniteto srityje atitinka tarptautinę teisę. Pateikiamas kritiškas Lietuvos teismų požiūrio vertinimas.

The article aims to reveal the approach of the Lithuanian courts to the state immunity doctrine as an area of international law. It analyses which place international law takes among sources of the state immunity doctrine in Lithuania. It assesses the compliance of the Lithuanian case law in the field of state immunity with international law. The article provides for critical evaluation of the approach of the Lithuanian courts.

Įvadas

Pagrindinis tarptautinės valstybės imuniteto teisės šaltinis yra tarptautiniai papročiai, bet ne universalios tarptautinės sutartys. Tai nulemia tarptautinės valstybės imuniteto teisės neapibrėžtumą ir atveria kelią skirtingam valstybių požiūriui į šią doktriną.

Šio straipsnio tikslas – atskleisti, kaip į tarptautinę valstybės imuniteto teisę žiūrima Lietuvos teismų praktikoje. Keliami uždaviniai įvertinti, kokią vietą tarp šaltinių, kuriais vadovaujantis Lietuvoje yra sprendžiami valstybės imuniteto klausimai, užima tarptautinė teisė, išanalizuoti, kiek Lietuvos teismų pozicija valstybės imuniteto srityje atitinka tarptautinę teisę, Lietuvos teismų požiūrį į tarptautinę valstybės imuniteto teisę įvertinti iš tarptautinės teisės, Lietuvos konstitucinės teisės, užsienio valstybių praktikos perspektyvų.

Tyrimo objektas yra valstybės imuniteto doktrinos, kaip tarptautinės teisės srities, taikymas Lietuvos teismų praktikoje. Tiriama, koks yra Lietuvos bendrosios praktikos teismų, nagrinėjančių valstybės imuniteto klausimus, požiūris į tarptautinę valstybės imuniteto teisę. Tarptautinė valstybės imuniteto teisė yra suprantama kaip tarptautinės teisės normos ir principai, nustatantys sąlygas, pagal kurias valstybės gali reikalauti laisvės nuo kitos valstybės jurisdikcijos.

Tyrimo naudojamas sisteminis metodas, kuris leidžia į visumą susieti valstybės imuniteto doktrinai aktualius tarptautinės ir nacionalinės teisės šaltinius. Straipsnyje yra sistemškai atskleidžiamos paralelės tarp skirtinguose kontekstuose Lietuvos teismų išsakomų argumentų apie valstybės imunitetą. Lyginamasis metodas leidžia Lietuvos teismų požiūrį į valstybės imuniteto doktriną palyginti su tarptautine teise ir tarptautinėmis tendencijomis.

Tiriamą problemą galima laikyti aktualia. Dėl netinkamo požiūrio į tarptautinę valstybės imuniteto teisę 2010 m. Lietuva pralošė *Cudak* bylą Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau – EŽTT). 2012 m.

Jurisdikcinių imunitetų byloje Tarptautinio Teisingumo Teismo praktikoje valstybei pirmąkart buvo taikoma atsakomybė dėl netinkamo tarptautinės valstybės imuniteto teisės taikymo. Valstybės imuniteto klausimai Lietuvoje iki šiol yra sprendžiami tik teismų, konkrečiose bylose. Kritiška Lietuvos teismų požiūrio į tarptautinę valstybės imuniteto teisę analizė leidžia išvengti netinkamo tarptautinės teisės taikymo ateityje.

Lietuvos teismų požiūris į valstybės imuniteto doktriną, kaip Lietuvai privalomos tarptautinės teisės dalį, teisės moksle nėra ištirtas išsamiai ir sistemiskai. V. Mikelėnas¹, A. Smaliukas ir Y. Goldammer² vertino, ar Lietuvos teismų kai kuriose ankstyvosiose valstybės imuniteto bylose, ypač darbo ginčuose prieš užsienio valstybes, išsakyti argumentai atitinka tarptautinę praktiką. K. Balevičienė lygino Lietuvos teismų praktiką dėl valstybės imuniteto subjekto su tarptautine teise ir pasaulinėmis tendencijomis³.

Straipsnį galima laikyti originaliu. Teisės doktrinoje nebuvo darbų, kuriuose analizuota tarptautinės teisės, kaip teisės šaltinio, reikšmė sprendžiant valstybės imuniteto klausimus Lietuvoje, išsamiai išnagrinėta Lietuvos teismų praktikos atitiktis tarptautinei teisei, o bendras Lietuvos teismų požiūris į šią sritį būtų kritiškai įvertintas tarptautinės teisės, Lietuvos konstitucinės teisės ir užsienio valstybių praktikos kontekstuose.

Tyrime remtasi 1972 m. Europos Tarybos (Bazelio) konvencija dėl valstybės imuniteto (toliau – Europos Tarybos konvencija), 1991 m. Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisijos parengtu Straipsnių dėl jurisdikcinių valstybių ir jų turto imunitetų projektu su komentarais ir 2004 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl jurisdikcinių valstybių ir jų turto imunitetų (toliau – Jungtinių Tautų konvencija), kaip autoritetingomis tarptautinių papročių valstybės imuniteto srityje kodifikacijomis, taip pat Lietuvos teismų praktika.

1. Valstybės imuniteto doktrinos šaltiniai Lietuvoje

Valstybės imuniteto doktrina yra laikoma valstybės įpareigojančios tarptautinės teisės dalimi. Autoritetinga Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija 1980 m., atlikusi valstybių praktikos analizę, konstatavo, kad valstybės imunitetas yra „bendra tarptautinės paprotinės teisės taisyklė, įsitvirtinusi dabartinėje valstybių praktikoje“⁴. Požiūris, kad valstybės imuniteto doktrina yra valstybėms privalomos tarptautinės teisės dalis, dominuoja nacionalinių teismų praktikoje, tarptautinėse sutartyse, tarptautinių institucijų ir teismų praktikoje, nacionalinėje teisėkūroje ir teisės doktrinoje⁵.

Pagrindinis tarptautinės valstybės imuniteto teisės šaltinis yra tarptautiniai papročiai. Nacionalinių teismų praktika rodo, kad valstybės imunitetas yra taikomas būtent kaip tarptautinės paprotinės teisės principas⁶. Tarptautiniai papročiai yra suprantami kaip bendra valstybių praktika, kurią jos laiko privaloma⁷.

Siekiant įvertinti Lietuvos teismų požiūrį į valstybės imuniteto doktriną, kaip tarptautinės teisės dalį, svarbu išanalizuoti, kokiais šaltiniais vadovaujantis Lietuvoje yra sprendžiami valstybės imuniteto klausimai, ir kokią vietą tarp šių šaltinių užima tarptautinė teisė.

¹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001, p. 147.

² SMALIUKAS, Andrius; GOLDAMMER, Yvonne. The Restrictive Theory of State Immunity in Lithuania: Reality or Illusion. *Baltic Yearbook of International Law*, Volume 5, 2005, p. 111–132.

³ BALEVIČIENĖ, Kristina. Subjektai, turintys teisę naudotis valstybės imunitetu nuo kitos valstybės jurisdikcijos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 78(70), p. 5–13.

⁴ FOX, Hazel; WEBB, Philippa. *The Law of State Immunity. Third Edition*. Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 14.

⁵ YANG, Xiaodong. *State Immunity in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012, p. 35.

⁶ YANG, X. *State Immunity* <...>, p. 35–37.

⁷ 1945 m. Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 15-557, 38 str. 1 d. (b) p.; Tarptautinis Teisingumo Teismas. 1969 m. vasario 20 d. sprendimas Šiaurės jūros kontinentinio šelfo byloje (*Vokietijos Federacinė Respublika v. Belgija; Vokietijos Federacinė Respublika v. Nyderlandai*), 77 pastr.

Lietuva nėra prisijungusi prie pagrindinių valstybės imuniteto klausimus turėjusių kodifikuoti konvencijų: Jungtinių Tautų konvencijos ir Europos Tarybos konvencijos.

Iki 2003 m. Lietuvos įstatimuose buvo viena valstybės imuniteto doktrina įtvirtinanti įstatyminė nuostata. Iš sovietinės teisės paveldėta 1964 m. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso⁸ 479 str. 1 d. pareikšti ieškinį užsienio valstybei, užtikrinti ieškinį ir nukreipti išieškojamą į užsienio valstybės turtą, esantį Lietuvos Respublikoje, leido tik su kompetentingų atitinkamos užsienio valstybės institucijų sutikimu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 1998 m. precedentiniu sprendimu *V. S. v. JAV ambasada* byloje paminėta normai suteikė riboto imuniteto turinį: valstybė negali remtis imunitetu veikdama kaip privatus asmuo (tokia veikla vadinama *acta jure gestionis*)⁹.

2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse užsienio valstybių imunitetą nuo Lietuvos teismų jurisdikcijos numatančių nuostatų neliko¹⁰.

Lietuvos teismų praktika rodo, kad nesant įstatyminio valstybės imuniteto reguliavimo, pagrindiniu valstybės imuniteto taisyklių šaltiniu yra *V. S. v. JAV ambasada* precedentas ir kiti nacionalinių teismų sprendimai. Valstybės imuniteto bylose Lietuvos teismai iš esmės nesiremia bendraisiais teisės principais. Kai kuriose lietuviškose valstybės imuniteto bylose yra tik abstrakčiai paminima „šiurialikinė tarptautinės teisės doktrina“¹¹.

Keliose bylose sprendami valstybės imuniteto klausimus Lietuvos teismai kaip šaltinių rėmėsi užsienio valstybių praktika. Vienais atvejais teismai vertino užsienio valstybių, kurios nagrinėtose bylose buvo atsakovėmis, praktiką¹². Tokia pozicija leidžia valstybės imuniteto taikymą laikyti valstybių pasirinkimo reikalu, bet ne teisine pareiga¹³. Teismai kaip užsienio valstybių praktikos šaltinį nurodo Europos Tarybos konvenciją ir Jungtinių Tautų konvenciją, tačiau jas laiko tik „tarptautinės teisės raidos tendencijomis valstybių imuniteto doktrinos srityje“¹⁴.

Tarptautinė teisė lietuviškose valstybės imuniteto bylose yra minima. Pavyzdžiui, teismai bendrai nurodo, kad tarptautinėje teisėje yra pripažįstama riboto valstybės imuniteto doktrina¹⁵. Vis dėlto iš esmės visoje Lietuvos teismų praktikoje nėra pripažįstama, kad valstybės imuniteto srityje yra Lietuvai privaloma tarptautinė teisė.

Išimtimi galima laikyti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimą byloje, atnaujintoje po EŽTT pralaimėtos *Cudak v. Lietuva* bylos¹⁶. Šioje byloje teismas apsiribojo EŽTT argumentų dėl tarptautinės

⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1964, Nr. 19 -139.

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 1998 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. S. v. JAV ambasada*, Nr. 3k-1/1998.

¹⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.

¹¹ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje *S. N. v. Švedijos Karalystės ambasada*, Nr. 3k-3-142/2007; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. T. ir UAB „Respublikos leidiniai“ v. JAV ambasada*, Nr. 2-2247/2011.

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 1998 m. sausio 5 d. nutartis <...>; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje *A. C. v. Lenkijos Respublikos ambasada*, Nr. 3k-3-203/2001; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>.

¹³ LAUTERPACHT, Hersch. Problem of Jurisdictional Immunities of Foreign States. *British Yearbook of International Law*. 1951, 28, p. 228.

¹⁴ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje *V. J. K. v. Rusijos Federacija*, Nr. 2-1469/2009.

¹⁵ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 5 d. nutartis <...>.

¹⁶ Žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje *A. C. (S.) v. Lenkijos Respublikos ambasada*, Nr. 3K-3-404/2010.

valstybės imuniteto teisės atkartojimu, įskaitant argumentą, kad Jungtinių Tautų konvencija Lietuvai yra privaloma pagal tarptautinę paprotinę teisę. Vėlesnėje Lietuvos teismų praktikoje minėtu sprendimu nebuvo vadovaujamasi¹⁷. Todėl minėtą sprendimą kol kas sunku laikyti Lietuvos teismų požiūrio į tarptautinę valstybės imuniteto teisę pavyzdžiu.

Lietuvos teismų praktikoje yra pateikiama argumentų, kurie leidžia manyti, kad valstybės imuniteto doktrina teismai laiko ne tarptautinės teisės, bet Lietuvos diskrecijos pasirinkimo reikalu. Pavyzdžiui, precedentinėje *V. S. v. JAV ambasada* byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas valstybės imuniteto teisės normos aiškinimą susiejo su „pasikeitusia Lietuvos valstybės vidaus ir užsienio politika“¹⁸. Kitoje valstybės imuniteto byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pripažinęs, kad nesant įpareigojančių tarptautinės teisės normų, kaip kvalifikuoti ginčo santykius valstybės imuniteto tikslais, „sprendžia kiekviena valstybė“¹⁹.

Spręsdami valstybės imuniteto klausimus, Lietuvos teismai tarptautinės teisės šaltiniais nesivadovauja. Tarptautinė paprotinė teisė Lietuvos teismų argumentuose nėra minima, išskyrus minėtą atnaujintą bylą *A. C. (S.) v. Lenkijos Respublikos ambasada*. Lietuvos teismai mini Europos Tarybos konvenciją ir Jungtinių Tautų konvenciją, laikydami, kad šios konvencijos kodifikavo valstybės imunitetą reguliuojančius klausimus²⁰. Vis dėlto Lietuvos teismai pabrėžia, kad Lietuva nėra vienos iš šių konvencijų nėra ratifikavusi, todėl jų nuostatų laikytis neprivalo. Teismai nurodo, kad paminėtos konvencijos gali būti analizuojamos lyginamuoju aspektu, tačiau ir šiuo aspektu jų nuostatomis nesivadovauja²¹. Lietuvos teismai nesiremia ir tarptautinių teismų praktika valstybės imuniteto klausimais.

Lietuvoje valstybės imuniteto doktrina laikoma iš esmės nacionalinės teisės dalimi, kurios vienintelis privalomas šaltinis yra nacionalinių teismų praktika. Lietuvos teismų argumentai leidžia teigti, kad valstybės imuniteto doktrina jie laiko ne tarptautinės teisės, bet Lietuvos pasirinkimo reikalu. Spręsdami valstybės imuniteto klausimus, Lietuvos teismai nesiremia tarptautiniais papročiais ir kitais tarptautinės teisės šaltiniais.

2. Lietuvos teismų pozicijos valstybės imuniteto klausimais atitiktis tarptautinei teisei

Siekiant visapusiškai atskleisti Lietuvos teismų požiūrį į tarptautinę valstybės imuniteto teisę, svarbu įvertinti, kiek šis požiūris atitinka tarptautinę teisę.

Šiuolaikinė tarptautinė teisė įtvirtina riboto valstybės imuniteto principą. Principiniu lygmeniu tarptautinė valstybės imuniteto teisė įpareigoja įvertinti valstybių veiklą, t. y., ar konkretaus ginčo santykiai nėra privatiniai pagal jų pobūdį kaip pagrindinį kriterijų²². Tarptautinė teisė apibrėžia ir konkrečias valstybės veiklos sritis, kurios yra laikomos privatinio pobūdžio ir kuriose valstybė neturi imuniteto, pavyzdžiui, komercinių sandorių, deliktų, darbo santykių²³.

Valstybės imuniteto doktrinos taikymo Lietuvoje problematiką galima iliustruoti Lietuvos teismų praktika darbo ginčuose prieš užsienio valstybes. Valstybės negali turėti imuniteto užsienio valstybių

¹⁷ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 5 d. nutartis <...>.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 1998 m. sausio 5 d. nutartis <...>.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>.

²⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 10 d. nutartis <...>.

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 1998 m. sausio 5 d. nutartis <...>.

²² FOX, H., WEBB, Ph. *The Law* <...>, p. 395–412; YANG, X. *State Immunity* <...>, p. 86; Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. *Straipsnių dėl jurisdikcinių valstybių ir jų turto imunitetų projektas su komentarais*, 1991, p. 20.

²³ Europos Tarybos konvencijos 4–12 str. CETS No.: 074. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-07-12]. Prieiga per internetą: <<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/074.htm>>, Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. *Straipsnių* <...>, p. 33–55, Jungtinių Tautų konvencijos 10–17 str. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-07-12]. Prieiga per internetą: <https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/English_3_13.pdf>.

teismuose nagrinėjamuose ginčiuose, kurie kyla iš darbo santykių, susiklosčiusių tose kitose valstybėse, nebent abi valstybės yra susitarusios kitaip arba egzistuoja kuris nors iš išimtinių tarptautinės teisės apibrėžtų atvejų²⁴.

Lietuvos teismai nurodo paminėtą taisyklę įtvirtinančius Europos Tarybos konvencijos 5 str. ir (arba) Jungtinių Tautų konvencijos 11 str., tačiau jais nesivadovauja²⁵. Tik atnaujintoje *A. C. (S.) v. Lenkijos Respublikos ambasada* byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasirėmė EŽTT argumentu, kad tarptautinės teisės taisyklės riboja valstybių imunitetą darbo ginčiuose.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laiko, kad bylą nagrinėjantys teismai turėtų individualiai įvertinti, ar tarp užsienio valstybės ir darbuotojo susiklostė santykiai viešosios teisės reguliuojamoje srityje, kurioje valstybė turi imunitetą²⁶. Atlikdami paminėtą vertinimą, Lietuvos teismai neanalizuoja ginčo santykių pobūdžio, kaip to reikalauja tarptautinė teisė. Atsižvelgiama į tokius kriterijus, kaip antai: užsienio valstybės valia dėl buvimo atsakove, darbovietės pobūdis, darbuotojo statusas, teismo vietos ir darbo vietos valstybių teritorinis ryšys, ieškinio pobūdis²⁷, taip pat ambasados, kaip viešosios valdžios funkcijas vykdančios valstybės atstovybės, statusas²⁸. Valstybės imuniteto klausimų sprendimas Lietuvoje vadovaujantis užsienio valstybės valia arba jos statusu iš esmės reiškia absoliutaus imuniteto taikymą ir prieštarauja šiuolaikinei tarptautinei teisei. Panašaus požiūrio laikomasi ir teisės doktrinoje²⁹.

Lietuvos teismai bent tris kartus bylose dėl sovietinės okupacijos ir represijų padarytos žalos atlyginimo sprendė dėl Rusijos Federacijos, kaip Sovietų Sąjungos teisių tęsėjos, imuniteto. Tokiomis situacijomis yra aktuali tarptautinės teisės taisyklė, neleidžianti valstybei remtis imunitetu teismo procese dėl gyvybės atėmimu, sveikatos sužalojimu, turto praradimu ar sugadinimu teismo vietos valstybėje padarytos žalos atlyginimo³⁰.

Visose paminėtose bylose buvo padaryta išvada, kad ginčas kyla iš viešosios teisės reguliuojamų santykių, todėl imunitetas taikytas³¹. Dveiose bylose, priešingai nei reikalauja tarptautinė paprotinė teisė, Lietuvos apeliacinis teismas nevertino ginčų objektu buvusiu Sovietų Sąjungos veiksmų pobūdžio. Ginčo santykiai šiose bylose buvo pripažįstami viešo pobūdžio remiantis tarptautinėje teisėje neįtvirtintu pagrindu – tuo, kad Lietuva turi įstatymą dėl derybų su Rusija dėl sovietine okupacija padarytos žalos atlyginimo³².

Byloje *V. T. ir UAB „Respublikos leidiniai“ v. JAV ambasada* Lietuvos apeliacinis teismas sprendė dėl užsienio valstybės, kurios ambasada tariamai paskleidė garbę, orumą ir dalykinę reputaciją pažeidžiančią informaciją, imuniteto. Šioje byloje, priešingai nei reikalauja tarptautinė paprotinė teisė, Lietuvos apeliacinis teismas neanalizavo atsakovės veiksmų pobūdžio. Poziciją užsienio valstybei taikyti imunitetą teismas pagrindė tuo, kad „atstovybės atliekamos funkcijos neatskiriamos nuo atstovauja-

²⁴ Europos Tarybos konvencijos 5 str.; Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. *Straipsnių <...>*, p. 41–44; Jungtinių Tautų konvencijos 11 str.

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. birželio 25 d. nutartis <...>.

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. birželio 25 d. nutartis <...>.

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis <...>.

²⁹ SMALIUKAS, A., GOLDAMMER, Y., *The Restrictive <...>*, p. 111–132.

³⁰ Europos Tarybos konvencijos 11 str., Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. *Straipsnių <...>*, p. 44–46, Jungtinių Tautų konvencijos 12 str.

³¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 10 d. nutartis <...>; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *Z. V. L. ir B. P. v. Rusijos Federacija*, Nr. 2-331/2008; Kauno apygardos teismas. 2009 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje *L. S. v. Rusijos Federacija*, Nr. 2-613-343/2009.

³² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 10 d. nutartis <...>; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. birželio 26 d. nutartis <...>.

mos valstybės suvereniteto įgyvendinimo“³³. Kitaip nei reikalauja tarptautinė paprotinė teisė, imunitetą atsakovei teismas taikė iš esmės dėl jos statuso – buvimo valstybės atstovybe.

Keliose bylose sprendami, ar taikyti imunitetą užsienio valstybei, Lietuvos teismai vertino jos veiksmų pobūdį iš esmės taip kaip reikalauja tarptautinė teisė.

Lietuvos apeliacinis teismas taikė imunitetą Jungtinėms Amerikos Valstijoms byloje dėl jos teisėsaugos institucijų veiksmais – Lietuvos jūrinių sulaukymu, areštu ir kalinimu – padarytos žalos atlyginimo³⁴. Remtasi tuo, kad „JAV pareigūnai, sulaukydami ieškovus, įtardami juos nusikaltimo padarymu, vykstant teismo procesams bei jiems pasibaigus vykdydami kitus veiksmus, vykdė viešąsias valstybės funkcijas“.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nors ir nesiremdamas tarptautinės teisės taisykle, ribojančia valstybių imunitetą komerciniuose sandoriuose³⁵, nusprendė netaikyti Rusijos Federacijai imuniteto byloje dėl jos ambasados skyriaus padaryto patalpų nuomos sutarties pažeidimo³⁶. Remtasi tuo, kad „ambasados skyrius sudarė nuomos sutartį, kaip privatus asmuo, nes tokios sutarties sudarymą reglamentuoja privatinės teisės normos“.

Vienoje iš bylų dėl sovietinėmis represijomis padarytos žalos atlyginimo, nors ir nesiremta aktualia specialia tarptautinės teisės taisykle, buvo vertinamas užsienio valstybės veiksmų pobūdis. Rusijos Federacijai buvo taikomas imunitetas, remiantis tuo, kad sovietinės institucijos vykdė „valstybei priskirtas viešojo pobūdžio administracines funkcijas“³⁷.

Valstybės imuniteto doktrinos taikymas Lietuvoje daugeliu atvejų neatitinka tarptautinės teisės. Lietuvos teismai yra linkę nesivadovauti tarptautinėje teisėje įtvirtintomis taisyklėmis, apribojančiomis valstybės imunitetą konkrečiuose privatinuose santykiuose, taip pat įpareigojančiomis įvertinti valstybės-atsakovės veiklos pobūdį. Keliose valstybės imuniteto bylose Lietuvos teismai užsienio valstybės veiksmus kvalifikavo iš esmės taip, kaip reikalauja tarptautinė teisė, nors ir nesivadovaudami ja.

3. Lietuvos teismų požiūrio į tarptautinę valstybės imuniteto teisę vertinimas

Lietuvos teismų požiūrį į tarptautinę valstybės imuniteto teisę tikslinga įvertinti iš tarptautinės teisės, Lietuvos konstitucinės teisės ir pasaulinės praktikos perspektyvų.

Valstybių atsakomybę tarptautinėje teisėje reguliuoja papročiai, kodifikuoti Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisijos 2001 m. Straipsnių dėl valstybių atsakomybės už tarptautinės teisės pažeidimus projektu (toliau – Atsakomybės straipsnių projektas). Kiekvienas valstybės padarytas tarptautinės teisės pažeidimas – tarptautinio įsipareigojimo nesilaikymas – užtraukia tos valstybės tarptautinę atsakomybę³⁸. Valstybės įsipareigojimai šiame kontekste apima ne tik iš tarptautinių sutarčių, bet ir iš tarptautinių papročių kylančius valstybės įsipareigojimus³⁹.

Tarptautinės teisės požiūriu, Lietuva turi pareigą laikytis iš tarptautinių papročių kylančios valstybės imuniteto doktrinos taisyklių. Tarptautinių papročių neatitinkanti Lietuvos teismų praktika vals-

³³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 5 d. nutartis <...>.

³⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje I. N., et al. v. Jungtinės Amerikos Valstijos, Nr. 2-703/2009.

³⁵ Europos Tarybos konvencijos 7 str., Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. Straipsnių <...>, p. 33–40, Jungtinių Tautų konvencijos 10 str.

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Vilnius Property AS v. Rusijos Federacija, Nr. 3K-3-566/2003.

³⁷ Kauno apygardos teismas. 2009 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje L. S. v. Rusijos Federacija, Nr. 2-613-343/2009.

³⁸ Atsakomybės straipsnių projekto 1, 2 str.

³⁹ Atsakomybės straipsnių projekto 12 str.; Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. Straipsnių dėl valstybių atsakomybės už tarptautinės teisės pažeidimus projektas su komentarais, 2001, p. 55.

tybės imuniteto srityje gali būti laikoma tarptautinės teisės pažeidimu, užtraukiančiu Lietuvos atsakomybę pagal tarptautinę teisę.

Tarptautinė bendrija ir tarptautinė teisė, žinoma, skiriasi nuo valstybės ir nacionalinės teisės instituciniu požiūriu. Tarptautinėje teisėje nėra viršvalstybinių valdžios institucijų, kurios centralizuotai įgyvendintų tarptautinę teisę, taikytų atsakomybę už jos pažeidimus, turėtų jurisdikciją spręsti dėl tarptautinės teisės kylančius ginčus be šalių sutikimo. Todėl nėra ir universalios institucinio mechanizmo, kuris leistų Lietuvai taikyti tarptautinę teisinę atsakomybę už tarptautinės valstybės imuniteto teisės nesilaikymą. Vis dėlto instituciniai tarptautinės teisės ypatumai neturėtų būti priežastimi ignoruoti tarptautinę valstybės imuniteto teisę ir jos saugomas vertybes.

Vertinant tarptautinės valstybės imuniteto teisės nesilaikymo Lietuvoje tarptautinius teisinius padarinius, svarbią reikšmę turi iš Lietuvos ratifikuotos Europos žmogaus teisių konvencijos⁴⁰ (toliau – EŽTK) 6 str. 1 d. kylančios⁴¹ teisės kreiptis į teismą apsauga. Imuniteto taikymas užsienio valstybei suvaržo ieškovo teisę kreiptis į teismą, todėl pagal EŽTK turi turėti teisėtą tikslą, būti proporcingu ir nepaneigti teisės esmės⁴². EŽTT nuomone, valstybės imuniteto doktrinos taikymas gali pažeisti EŽTK tais atvejais, kai neatitinka tarptautinės paprotinės teisės, kurios atspindžiu EŽTT laiko Jungtinių Tautų konvenciją⁴³. Už EŽTK pažeidimus valstybėms gali būti taikomos sankcijos⁴⁴. Valstybės privalo įgyvendinti EŽTT sprendimus⁴⁵.

Tarptautinės valstybės imuniteto teisės pažeidimai imuniteto taikymu, kai to nereikalauja tarptautinė teisė, ir kai EŽTT gali nagrinėti konkrečią bylą pagal EŽTK, gali užtraukti realią Lietuvos tarptautinę teisinę atsakomybę. Vieną sykį – 2010 m. EŽTT byloje *Cudak v. Lietuva* – tai jau įvyko.

Tarptautiniai papročiai Lietuvos teisės sistemoje laikomi teisės šaltiniu. Lietuvos Konstitucijos⁴⁶ 135 str. 1 d. numatyta, kad Lietuvos Respublika, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis. Konstitucinė formuluotė „visuotinai pripažinti tarptautinės teisės principai ir normos“ laikoma nuoroda į tarptautinę paprotinę teisę⁴⁷. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad paminėta norma įpareigoja Lietuvą vadovautis tarptautinės teisės principais ir normomis⁴⁸. Aiškindamas Konstitucijos 135 str. 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad Lietuva pripažįsta tarptautinės bendrijos papročius. Laikoma, kad Lietuva negali vidaus teisės sistemoje taikyti iš esmės kitokių standartų nei užsienio politikoje⁴⁹.

Paminėta Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika ir teisės doktrina leidžia teigti, kad Lietuvos teismai privalo vadovautis tarptautine paprotine teise. Todėl Lietuvos teismų polinkį ignoruoti tarptautinius papročius valstybės imuniteto srityje galima vertinti kritiškai ir Lietuvos konstitucinės teisės požiūriu.

Iš esmės tik tarptautiniais papročiais reguliuojamos valstybės imuniteto doktrinos neapibrėžtumas nulemia tai, kad kai kurios kitos valstybės taip pat nesivadovauja tarptautine valstybės imuniteto teise ar net kritiškai vertina jos buvimą teise – teisiškumą.

⁴⁰ 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40 -987.

⁴¹ EŽTT. 1975 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *Golder v. Jungtinė Karalystė* (paraiškos Nr. 4451/70), 34 pastr.

⁴² EŽTT. 1985 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ashingdane v. Jungtinė Karalystė* (paraiškos Nr. 8225/78), 57 pastr.

⁴³ EŽTT. 2010 kovo 23 d. sprendimas byloje *Cudak v. Lietuva* (paraiškos Nr. 15869/02), 66-67 pastr.

⁴⁴ EŽTK 41 str.

⁴⁵ EŽTK 46 str. 1 d.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1992, Nr.: 33-1014; 1992-11-10, Lietuvos aidas, 1992, Nr. 220.

⁴⁷ BIRMONTIENĖ, Toma, et al. *Lietuvos Konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012, p. 264.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas „Dėl draudimo asmeniui, apkaltos proceso tvarka pašalintam iš pareigų, būti renkamam Seimo nariu“.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės“.

Kelios valstybės iš esmės neigia, kad yra privaloma tarptautinė valstybės imuniteto teisė. Šios valstybės doktriną kildina ne iš tarptautinės teisės, bet kitų šaltinių. Pavyzdžiui, Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Aukščiausiasis Teismas yra suformavęs praktiką, kurioje imuniteto taikymą laiko JAV mandagumo ir pagarbos (angl. *grace and comity*) užsienio valstybėms gestu, bet ne tarptautine teise, ne pareiga⁵⁰. Kinų teismai, sprenddami valstybės imuniteto klausimus, vadovaujasi ne tarptautine teise, bet vykdomosios valdžios politika⁵¹. Panašiai Indijos įstatymai valstybės imuniteto taikymą sieja ne su tarptautine teise, bet su Indijos vyriausybės politine valia⁵². Paminėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija, susiejanti valstybės imuniteto taikymą su Lietuvos politika, turi analogų pasaulinėje praktikoje.

Lietuvos teismai nesivadovauja tarptautine teise, apribojančia valstybės imunitetą konkrečiuose privatinuose santykiuose, taip pat įpareigojančia įvertinti valstybės-atsakovės veiklos pobūdį. Dalis užsienio valstybių panašiai nesivadovauja aktualia tarptautine valstybės imuniteto teise. Nepaisydamos aktualios tarptautinės teisės, bent 45 valstybės, 2013 m. duomenimis, vadovaujasi absoliutaus valstybės imuniteto principu⁵³. Užsienio valstybės, taikydamos riboto imuniteto principą, kaip ir Lietuva, ne visada nuosekliai kvalifikuoja valstybių-atsakovių veiksmus. Ignoruodamos tarptautinę valstybės imuniteto teisę, kai kurios valstybės, kvalifikuodamos užsienio valstybių sudaromus privatinus sandorius, taip pat nesivadovauja tarptautinėje teisėje įvirtinu sandorių pobūdžio kriterijumi⁵⁴.

Lietuvos teismų požiūris į tarptautinę valstybės imuniteto teisę Lietuvai gali užtraukti atsakomybę pagal tarptautinę teisę. Nesivadovavimą tarptautiniais papročiais valstybės imuniteto srityje galima vertinti kritiškai ir nacionaliniu konstituciniu požiūriu, tarptautinę paprotinę teisę priskiriančiu Lietuvos teisės šaltiniams. Vis dėlto pasaulinėje praktikoje kritiško Lietuvos teismų požiūrio į tarptautinę valstybės imuniteto teisę negalima laikyti unikalium.

Išvados

1. Lietuvos teismai valstybės imuniteto doktriną iš esmės laiko nacionalinės teisės dalimi, kurios pagrindinis šaltinis yra nacionalinių teismų praktika. Lietuvos teismų argumentai leidžia teigti, kad valstybės imuniteto doktriną jie laiko ne tarptautinės teisės, bet Lietuvos pasirinkimo reikalu. Lietuvos teismai nesivadovauja tarptautiniais papročiais ir kitais tarptautinės valstybės imuniteto teisės šaltiniais.
2. Valstybės imuniteto doktrinos taikymas Lietuvoje daugeliu atvejų neatitinka tarptautinės teisės. Lietuvos teismai yra linkę nesivadovauti tarptautine teise, apribojančia valstybės imunitetą konkrečiuose privatinuose santykiuose, taip pat įpareigojančia įvertinti valstybės atsakovės veiklos pobūdį. Keliose valstybės imuniteto bylose Lietuvos teismai užsienio valstybės veiksmus kvalifikavo iš esmės taip kaip reikalauja tarptautinė teisė.
3. Lietuvos teismų požiūris į tarptautinę valstybės imuniteto teisę Lietuvai gali užtraukti atsakomybę pagal tarptautinę teisę. Nesivadovavimą tarptautiniais papročiais valstybės imuniteto srityje galima vertinti kritiškai nacionaliniu konstituciniu požiūriu, tarptautinę paprotinę teisę priskiriančiu Lietuvos teisės šaltiniams. Pasaulinėje praktikoje kritiško Lietuvos teismų požiūrio į tarptautinę valstybės imuniteto teisę negalima laikyti išskirtiniu.

⁵⁰ JAV Aukščiausiasis Teismas. 2004 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Republic of Austria v. Altman*, 10 pastr.

⁵¹ O'KEEFE, Roger, TAMS, Christian J. *The United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 397.

⁵² BABU, R. Rajesh. Foreign State Immunity in Contracts of Employment with Particular Reference to Indian State Practice. *Journal of Indian Law Institute*. 2007, Vol. 49, No. 4, p. 16.

⁵³ VERDIER, Pierre-Hugues, VOETEN, Erik. How Does Customary International Law Change? The Case of State Immunity. Iš *American Political Science Association 2012 Annual Meeting Papers*, 2013, priedas Nr. 1 „Suvereno imuniteto praktika“.

⁵⁴ HAFNER, Gerhard, KOHEN, Marcelo G., BREAU, Susan. *State Practice Regarding State Immunities*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006, p. 33–34.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai

Tarptautinės sutartys

1. 1945 m. Jungtinių Tautų chartija. Tarptautinio Teisingumo Teismo statutas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 15-557.
2. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.
3. 1972 m. Europos Tarybos valstybės imuniteto konvencija. CETS No.: 074 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-07-12]. Prieiga per internetą: <<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/074.htm>>.
4. 2004 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl jurisdikcinių valstybių ir jų turto imunitetų [interaktyvus. Žiūrėta 2014-07-12]. Prieiga per internetą: <https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/English_3_13.pdf>.

Nacionaliniai norminiai teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos konstitucija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1992, Nr.: 33-1014; 1992-11-10; *Lietuvos aidas*, 1992, Nr. 220.
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.
7. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Vyriausybės žinios*, 1964, Nr. 19-139.

Specialioji literatūra

8. BABU, R. Rajesh. Foreign State Immunity in Contracts of Employment with Particular Reference to Indian State Practice. *Journal of Indian Law Institute*, 2007, Vol. 49, No. 4.
9. BIRMONTIENĖ, Toma, et al. *Lietuvos konstitucinė teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
10. FOX, Hazel; WEBB, Philippa. *The Law of State Immunity. Third Edition*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
11. FOX, Hazel. *The Law of State Immunity. Second Edition*. New York: Oxford University Press, 2008.
12. HAFNER, Gerhard; KOHEN, Marcelo G.; BREAU, Susan. *State Practice Regarding State Immunities*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.
13. YANG, Xiaodong. *State Immunity in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
14. Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. *Straipsnių dėl jurisdikcinių valstybių ir jų turto imunitetų projektas su komentarais*, 1991.
15. Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisija. *Straipsnių dėl valstybių atsakomybės už tarptautinės teisės pažeidimus projektas su komentarais*, 2001.
16. LAUTERPACHT, Hersch. Problem of Jurisdictional Immunities of Foreign States. *British Yearbook of International Law*, 1951, 28, p. 220–272.
17. O'KEEFE, Roger; TAMS, Christian J. *The United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
18. SMALIUKAS, A.; GOLDAMMER, Y.; The Restrictive Theory of State Immunity in Lithuania: Reality or Illusion. *Baltic Yearbook of International Law*, Volume 5, 2005, p. 111–132.
19. VERDIER, Pierre-Hugues; VOETEN, Erik. How Does Customary International Law Change? The Case of State Immunity. Iš *American Political Science Association 2012 Annual Meeting Papers*, 2012.

Praktinė medžiaga

Tarptautinių teismų praktika

20. Tarptautinis Teisingumo Teismas. 1969 m. vasario 20 d. sprendimas *Štaurės jūros kontinentinio šelfo byloje (Vokietijos Federacinė Respublika v. Belgija; Vokietijos Federacinė Respublika v. Nyderlandai)*.
21. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1975 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *Golder v. Jungtinė Karalystė* (paraiškos Nr. 4451/70).
22. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1985 m. gegužės 25 d. sprendimas byloje *Ashingdane v. Jungtinė Karalystė* (paraiškos Nr. 8225/78).
23. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 kovo 23 d. sprendimas byloje *Cudak v. Lietuva* (paraiškos Nr. 15869/02).

Lietuvos teismų praktika

24. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės“.

25. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas „Dėl draudimo asmeniui, apkaltos proceso tvarka pašalintam iš pareigų, būti renkamam Seimo nariu“.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 1998 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. S. v. JAV ambasada*, Nr. 3k-1/1998.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2001 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje *A. C. v. Lenkijos Respublikos ambasada*, Nr. 3k-3-203/2001.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2003 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje *Vilnius Property AS v. Rusijos Federacija*, Nr. 3K-3-566/2003.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje *S. N. v. Švedijos Karalystės ambasada*, Nr. 3k-3-142/2007.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. spalio 7 d. nutartis civilinėje byloje *A. C. (S.) v. Lenkijos Respublikos ambasada*, Nr. 3K-3-404/2010.
31. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje *Z. V. L. ir B. P. v. Rusijos Federacija*, Nr. 2-331/2008.
32. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje *I. N., et al. v. Jungtinės Amerikos Valstijos*, Nr. 2-703/2009.
33. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje *V. J. K. v. Rusijos Federacija*, Nr. 2-1469/2009.
34. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje *V. T. ir UAB „Respublikos leidiniai“ v. JAV ambasada*, Nr. 2-2247/2011.
35. Kauno apygardos teismas. 2009 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje *L. S. v. Rusijos Federacija*, Nr. 2-613-343/2009.

Užsienio teismų praktika

36. Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas. 2004 m. birželio 7 d. sprendimas byloje *Republic of Austria v. Altman*.

THE APPROACH OF THE LITHUANIAN COURTS TO THE INTERNATIONAL STATE IMMUNITY LAW

Julius Zaleskis

S u m m a r y

Uncertainty in international state immunity regulation causes a variety of states' approaches to this area of international law. The article aims to reveal the approach to the international state immunity doctrine that is taken by the Lithuanian courts.

The state immunity doctrine is essentially considered in Lithuania as an area of national law established by the case law of national courts. The reasoning of the Lithuanian courts implies that they treat the state immunity doctrine as a matter of Lithuania's choice rather than binding international law. The Lithuanian courts tend to ignore international customs and other sources of international state immunity law.

In most of the cases, application of the state immunity doctrine in Lithuania is non-compliant with the international law, limiting the immunity of state in its particular private activities, as well as requiring for the assessment of the nature of the activities of a defendant state. In a few state immunity cases Lithuanian courts analysed the nature of foreign states' activities essentially in line with international law.

The approach of the Lithuanian courts to the international state immunity law may result in international responsibility of Lithuania. The Lithuanian courts' approach can be criticized from the national constitutional perspective, treating international customary law as a legal source in Lithuania. However, the sceptic Lithuanian approach to the international state immunity law is not unique in terms of practice of foreign states.

Įteikta 2014 m. balandžio 28 d.

Priimta publikuoti 2014 m. spalio 15 d.